

skušnjava. Želim, da bi se je zavedala in bi kdaj znala reči ne tudi vsem dobro želečim (ali samo lojalnim), mestnim in občinskim funkcionarjem, ki vabijo njene predstavnike na vse možne in nemožne otvoritve in proslave, da bi znala reči ne, ko ji bodo odpirali vrata v šole, vrtnice in druge javne institucije, in ne nazadnje, da bi znala reči ne opredeljevanju do področij, ki niso neposredno vezana na bistvo Kristusovega oznanila.

Ljubljana, 6. oktobra, 1990

Cerkev za pluralno demokratično družbo

dr. Drago
Ocvirk,
teolog

Sodobnost (modernité) pomeni posebno obdobje, ki se je začelo z zatonom religijskega obvladovanja družbe in misli in v katerem se uveljavlja človek kot posameznik. To dogajanje se je na družbenem področju udejanjilo v demokraciji in nazorskem pluralizmu, v ekonomiji pa v liberalnem kapitalizmu. Zaradi vseh teh procesov in vloge, ki jo v njih imata krščanstvo in Cerkev, se sodobniki

vedno znova praktično in teoretično srečujejo z njima. V sodobni Evropi so se ta srečanja različno uresničevala, dokler ni končno prišlo do vsestranskega družbeno uspešnega sodelovanja. Povsem drugače je bilo v drugem delu Evrope, kjer je porajanje sodobnosti zatrl totalitarizem. Zato se tu sodobnost začenja šele sedaj.

Zanimanje Sodobnosti za Cerkev je še eno znamenje, da tudi Slovenija stopa v novi vek. Veselje nad tem grenijo le nestrpnost, podtikanja in poenostavljanja, s katerimi nosilci totalitarnega režima in misli sprejemajo in tolmačijo navzočnost kristjanov in Cerkve v javnosti. Tej miselnosti se, žal, ni izognil niti vprašalnik za anketo Sodobnosti: Ali se Cerkev vrača v politiko? Vsekakor zasluži, da bi bil objavljen kot spomenik minulih časov in nesodobne misli. V prispevku k anketi bom predstavil, kako kristjani in Cerkev razumemo demokracijo in pluralizem, – dve pridobitvi sodobnosti –, ju sprejemamo in si zanju prizadevamo.

1. Oseba ali celota

Zapeljiva je misel, da bi navzočnost kristjanov in Cerkve pri nas razlagali kot »zamenjavo pozicijskih soodvisnosti: obrobno postane središčno, središče je potisnjeno na obrobje«, kot predlaga vprašalnik. Cerkev naj bi torej zamenjala partijo, krščanstvo pa komunizem. Več kot očitno je, da to ne drži. V resnici je parlamentarna demokracija zamenjala partijski totalitarizem, idejni pluralizem pa komunistični monizem. Seveda pa s tem še nismo odgovorili, zakaj so tudi kristjani in Cerkev poslej navzoči v javnosti. Ali samo zato, ker ju demokracija in pluralizem pač morata prenašati?

Tudi to, a še zdaleč ne samo to! Odnos krščanstva in Cerkve do demokracije in pluralizma ter njun delež pri njunem porajanju in ohranjanju je bistveno drugačen od partijskega.

Komunizem namreč podreja vso družbo z vsemi njenimi sestavinami, tudi gospodarstvom (kar ni uspelo ne fašizmu ne nacizmu) sakraliziranemu partikularnemu izvoljencu, ki se predstavlja v piramidalni verigi: proletariat – partija – šef partije ali egokrat, kot ga imenuje Solženicin. Za egokrata velja, pa naj je to Stalin ali kak drug komunistični vodja, kar je zapisal Trocki: »Država, to sem jaz!«, je skoraj liberalni izrek, če ga primerjamo z resničnostjo Stalinovega totalitarnega režima. Ludvik XIV. se je enačil samo z državo. Rimski papeži so se enačili hkrati z državo in Cerkvijo – in še to samo med svetovno vladavino, totalitarna država pa gre daleč onstran cesaropapizma, saj zajame vse gospodarstvo dežele. V primerjavi s Sončnim kraljem lahko Stalin upravičeno pravi: »Družba, to sem jaz!«¹

Stroga hierarhija, v kateri je pretok oblasti, zakona in znanja le od egokrata navzdol in ne pozna nobenih povratnih informacij, ukinja vse posrednike med proletarcom in represivnim aparatom, ki je v egokratovem imenu zadolžen za njegov blagor. Sistem, ki zreducira človeka samo na kolesček v proizvodni mašineriji, si dolgoročno spodkopava temelj, na katerem stoji. Njegov nosilec je namreč vedno človek v vseh svojih razsežnostih, tudi kulturnih in duhovnih, ki bo prej ali slej terjal svoje neodtujljive pravice in dolžnosti.

In prav to se zdaj dogaja pri nas. Človek je namreč vrgel z ramen najtežje breme, ki si ga je kadar koli v zgodovini naložil, da bi zopet hodil pokončno ter mislil s svojo glavo. V središču pozornosti je zopet človek kot oseba, ki se zaveda, da so politika, gospodarstvo . . . in religije za to, da mu služijo. S človekom pa prihajajo v javnost tudi vrednote (in njihovi nosilci), ki mu dostojanstvo zagotavljajo. Sistem človekovih pravic in dolžnosti je zamenjal sistem poveličevanja »celote stroja« in popolnega obvladovanja »delčka delavca«. Drugačno pojmovanje človeka se je udejanjilo v lateralni ali partnerski ureditvi in tako ukinilo totalitarno hierarhijo, egokratizem.

Zaradi teh globinskih sprememb se v javnosti povsem naravno pojavljajo kristjani in Cerkev. Njihova vera je namreč med idejnimi in praktičnimi temelji demokracije in pluralizma. Tako pravi npr. bivši marksist Kolakowski, da: »lahko vidimo krščanski navdih pri izvirih idej, na katerih je zgrajena sodobna demokracija. Lockov Bog in Bog ameriške Deklaracije o neodvisnosti nista nikakršna govorniška okraska. Teorijo o neodtujljivih človekovih pravicah so izdelali na podlagi krščanskega pojmovanja osebe kot nenadomestljive vrednote.«²

Demokracija in pluralna družba sta prostor, kjer poteka stalna debata, v kateri nima nihče za vedno zadnje in dokončne besede. Nič ne sme te stalne izmenjave ustaviti, zato je krščansko prepričanje o bistveni nedokonč(a)nosti vsega človeškega in družbenega vgrajeno v demokracijo kot stalna kritika ustaljenega. »Krščanstvo je učilo, da ni recepta za družbo, kjer bi ne bilo zla, greha in konfliktov. Ti ideali so blodenje duha, ki je prepričan o svoji vsemoččnosti, so sadovi napuha. Vendar priznanje tega ne pomeni, da so podlegli obupu. Mi ne moremo izbirati med totalno popolnostjo in totalnim samouničenjem. Naša časna usoda je namreč skrb brez konca,

¹ L. Trocki, *Staline*, Paris, 10–18, 1979, 338.

² L. Kolakowski, *Le village introuvable*, Paris, Complexe, 1986, 69.

neskončna nedokonč(a)nost. Evropska kultura lahko v dvomu, ki ga goji o sebi, najde svojo duhovno uravnovešenost in opravičilo za svojo težnjo po veselosti.«³

2. Idejni in življenjski pluralizem

Zgodovinska skušnja zadnjih petdesetih let je slovenske katoličane in Cerkev dokončno prepričala o vrednosti spoštovanja drugače mislečih in živečih. Zato se odločno zavzemamo za pluralno družbo, kjer ne bomo živeli le strpno drug poleg/mimo drugega, marveč bomo v spoštljivem dialogu svoje različnosti izmenjevali in se vzajemno bogatili. Verniki, ki so doživeli pobijanja, ječe, zaničevanja, drugorazrednost... zaradi svojega prepričanja, želijo družbo, kjer ne bi bilo treba nikomur več skozi tak pekel, niti nekdanjim rabljem in avantgardistom ne. K temu jih še posebej zavezuje vera v Boga, ki ga razumejo kot ljubezensko izmenjavo treh različnih oseb. Nenazadnje je namen krščanskega življenja vključitev v to nikoli končano izmenjavo. Kako se ne bi torej tudi v naši družbi trudili za dosledno spoštovanje drugih in drugačnih ter se povezovali z vsemi?

Kadar človek uvidi ozadje sprememb, se sprašuje, kako morejo nekateri vztrajno svariti pred katoličani in Cerkvijo, ki baje na vse mogoče načine ogrožajo demokracijo in pluralizem pri nas. Kje so vzroki za to nestrpnost, ki nima nič skupnega z demokratično debato, pa naj bo še tako ostrá ali pikra, ampak jo prežema isti duh kot rasizem in antisemitizem?

Za to nestrpnost so gotovo krive tudi strankarske potrebe, a še bolj predsodki in nevednost. Večina aktivnih Slovencev namreč ne pozna predvojnje Slovenije in njenega političnega življenja. O njem imajo ideološko in tendenciozno zaznamovane predstave, ki sta jim jih vcepila šola in partijska propaganda. Nismo še pozabili, da so v tej predstavi katoličani in Cerkev slabši od zlodeja. Razumljivo, da so ljudje s takimi predsodki resnično prestrašeni, ko vidijo kristjane in Cerkev v javnosti. Vzroki, iz katerih izvirajo predsodki, botrujejo tudi nevednosti o katoliški Cerkvi. Kdo od teh, ki suvereno podučujejo javnost o Cerkvi in katoličanih, je npr. kdaj vzel v roke dokumente II. vatikanskega koncila? Tam bi med drugim odkril, da je Cerkev govorila o demokraciji in pluralizmu, ko so pri nas še preganjali te »reakcionarne malomeščanske iznajdbe«.

Medtem ko je v demokratičnih in pluralnih deželah poučevanje o verskih in idejnih gibanjih, ki sestavljajo družbo samo po sebi umevno, da bi se ljudje tako bolje poznali in lažje pogovarjali, pa je netendenciozno obveščanje o krščanstvu in Cerkvi pri nas še vedno redkost. Strašenje s katoliškim totalitarizmom in njegova uspešnost razodevata obseg večdesetletnega dezinformiranja. Ker del prebivalstva ni mogel (hotel?) slišati ničesar drugega, je dezinformacijo sprejel za resnico. Toda uspešnost demokracije in resničnost pluralizma sta odvisni tudi od kritičnega vrednotenja v totalitarizmu dobljene vednosti o drugih, saj se v nasprotnem primeru ne moremo medsebojno spoštovati in bogatiti v izmenjavi naših različnosti.

V tem kontekstu je mogoče razumeti napore demokratov, tudi vernih in Cerkve, za tako šolo, ki bo nepristransko predstavila različne sestavine civilne družbe ter idejna in verska gibanja. To ni nikakršen vdor Cerkve ali katolištva v šolo, marveč nujno potrebno informiranje za resnično medse-

³ L. Kolakowski, prav tam, 121–122.

bojno zaupanje. Tisti, ki se bojijo, da bo nastala »bipolarizacija slovenske družbe na ideološki osnovi«, gotovo niso pomislili, da to lahko storijo le šola in mediji, ki v svoji manihejski preprostosti skrivajo ljudem vso pestrost kulturnega, političnega in duhovnega življenja v Sloveniji in jih hočejo prepričati, da mračnjaške katoliške horde oblegajo svobodomiselnost Slove-nijo. Toda edina bipolarizacija, ki nas resnično ogroža, je med pluralizmom in monizmom, demokracijo in totalitarizmom. Katoličani in Cerkev ne zahtevajo zase nobenega privilegija, a hkrati odločno odklanjajo kakršnokoli podrejenost. Če bi to dopustili, bi imeli zopet »usmerjeni« pluralizem in »ljudsko« demokracijo.

3. Družbena dejavnost Cerkve

Doslej sem govoril o katoličanih in Cerkvi. Eno je namreč vse »božje ljudstvo«, drugo pa institucija, Cerkev, ki ga predstavlja. Ker so pri nas zaradi totalitarne komunistične ideologije in vladavine vsako javno delovanje vernih ožigotali kot klerikalizem, je prav, da jasno razlikujemo med družbenim in političnim angažiranjem vernikov laikov ter striktno verskim poslanstvom vernikov klerikov v cerkveni instituciji. Čeprav nekateri še vedno oporekajo vernikom laikom pravico, da se ukvarjajo s politikom, bom v nadaljevanju obravnaval le delovanje Cerkve institucije v javnosti.

– kako opravlja Cerkev svoje poslanstvo

Namen Cerkve je jasen in vedno isti: oznanjevati Kristusov evangelij in pospeševati božje kraljevstvo med nami. Tudi glede sredstev ni dvomov. Svojega poslanstva ne opira na vojaško ali politično moč, čeprav se je to kdaj tudi dogajalo, ne na metode sodobnega propagandnega stroja. Koncil namreč zahteva: »Pri razširjanju vere in pri uvajanju verskih navad pa se je vedno treba vzdržati vsakega delovanja takšne vrste, ki bi na sebi razodevalo značaj siljenja ali nepoštenega ali neupravičenega prepričevanja, zlasti kadar gre za preprostejše ali za revne ljudi. V takem načinu delovanja je treba videti zlorabljanje svojih pravic in kršitev pravic drugih« (VS 4; prim. M 13). Cerkev opravlja svoje odrešitelsko poslanstvo le, kolikor obravnava človeka kot osebo in ga vabi »z zglednim življenjem in z oznanjevanjem, z zakramenti in drugimi sredstvi milosti. Zato mora Cerkev pod vodstvom Svetega Duha hoditi po isti poti, po kateri je hodil Kristus, namreč po poti uboštvá, pokorščine, služenja in žrtvovanja samega sebe do smrti« (M 5).

S preoblikovanjem slovenske družbe v pluralno bo Cerkev eden od duhovnih partnerjev v paleti duhovnih gibanj in ustanov, ki jih že sedaj ne manjka. Somišljenike bo pridobivala z oznanjevanjem družbe. Kot doslej bo tudi poslej nagovarjala posameznike in družbo. Ne da bi zanemarjala človekovo intimo, ga bo še naprej spodbujala, naj jo tako oblikuje, da ne bo pozabljal drugih. Pospeševanje skupne blaginje in mirnega sožitja je naloga, ki se ji ne more odreči Kristusov učenec, Cerkev pa ga mora v teh naporih podpirati. Intimizem ni bil nikoli močna točka Cerkve in tudi v prihodnosti ne bo, čeprav se različna duhovna gibanja, ki poganjajo v njej, veliko ukvarjajo z intimo. Po tej poti pač tudi kristjani plačujemo davek sodobnemu individualizmu.

Stalnica v izražanju vere med Slovenci so shodi in romanja. Tega gotovo ne kaže odpravljati, saj so priložnost za skupno obhajanje vere pa

tudi za oznanjevanje, ki navzočim odstira občestvene vidike vere. V tem okviru je treba razumeti tudi srečanje p. Tardifa (in ne Tartiffa, kot se je zapisalo molièrovsko navdihnjenemu sestavljalcu vprašalnika) z bolnimi v Ljubljani. Takšni dogodki gotovo niso primerni za večino in ne morejo biti redna evangelizacija, imajo pa to dobro plat, – in to je največji čudež! – da ljudje odkrijejo bolne in ostarele, se jim tri dni posvetijo in jih obravnavajo kot ljudi.

– sodelovanje Cerkve in države

Cerkev nima nikakršnih ciljev in odločno odklanja vsa sredstva, razen verskih, za uresničevanje svojega poslanstva. Zato »je ne smemo zamenjati z državno skupnostjo«, ne povezovati »z nobeno družbeno ureditvijo«, hoče pa biti »znamenje in zaščita presežnosti človeške osebe« (prim. CS 76,2). Čeprav ni povezana z nobeno družbeno ureditvijo, je vendarle do vseh kritična, saj jim nikoli ne uspe v celoti zagotoviti človekovih pravic. Zaradi tega tudi odločno »obsoja vse take vrste državnih ureditev nekaterih dežel, ki ovirajo državljansko ali versko svobodo, množe žrtve pohlepa in političnih zločinov in ki oblast, namesto da bi služila javni blaginji, obračajo v korist določene stranke ali celo oblastnikov samih« (CS 73,4). Ker sta kratek človekovih pravic in tlačenje njegovega dostojanstva zločin, ne pa politika in državnštvo, ni mogoče očitati Cerkvi, da je prekorala svoje pravice, če je med drugim odločno odklanjala vsak totalitarizem, tudi komunističnega. Čeprav vidi Cerkev v demokraciji tisto družbeno ureditev, ki je danes najuspešnejša v obrambi človekovega dostojanstva in svoboščin, se vendarle ne enači z njo in je kritična tudi do nje.

Kadar demokracija normalno deluje, Cerkev ne posega na politično področje, ki je v rokah strank. Cerkev ne predpisuje vernikom, v katero stranko naj se vpišejo ali katero naj volijo, pomembno je le, da sprejemajo demokratične vrednote. Na znotraj in navzven se namreč ravna po načelu subsidiarnosti, ki obvezuje vsakega, da stori na svojem področju, kar je dolžan, in pusti drugim, da opravljajo svoje dolžnosti na svojih mestih. Zato nima cerkveni služabnik, npr. škof ali duhovnik, nobene oblasti nad politiki in ne more biti njihova senca ali vest, pa naj bodo desetkrat katoličani. Cerkev ni partija, subsidiarnost ni demokratični centralizem.

Politiki pa morajo reševati tudi vprašanja, ki niso politična in posegajo na druga področja, npr. etično. Takrat so dolžni, da prisluhnejo skupnostim in gibanjem, ki sestavljajo civilno družbo. Cerkev ima tako npr. svoje stališče o oboroževanju, smrtni kazni, splavu, biogenetiki, temeljnih družbene ureditve, o odnosih Sever–Jug, ... S tem prispeva svoj glas k reševanju občečloveških vprašanj, nad katerimi nihče nima in ne sme imeti monopola. Še več, v demokratični pluralni državi je politika dolžna organizirati živ in trajen dialog ne le s socialnimi partnerji, kot so npr. sindikati, marveč tudi z verskimi, moralnimi, intelektualnimi ... avtoritetami. Brez tega bi politika in država podlegli zmoti, da so njune ideje in rešitve najboljše, ker govorita v imenu večine, ki ju je izvolila za določen čas, in bi jih vsiljevala vsem. Udejanjanje pluralizma v demokraciji zahteva od države, da se nauči pogovarjati se in tudi povpraševati za svet.

Družbeni dialog v pluralni demokraciji, v katerem sodeluje tudi Cerkev, je dal laičnosti v zahodnih državah pozitivno vsebino. Laičnost ni več medsebojno ignoriranje, marveč priznavanje, spoštovanje in sodelovanje.

Vsaka država daje tej laičnosti in ločitvi—za—sodelovanje svojsko vsebino, ki je zgodovinsko pogojena. Zanimiv je primer Francije, ki je izumila negativno laičnost in je bila med zahodnimi državami najbolj radikalen zagovornik ločitve Cerkev od države, a je vendarle ni izpeljala povsod enako. Socialist Pierr Joxe, notranji minister, je pred kratkim izjavil: »V Alzaciji in Mozeli ni Cerkev ločena od države. Osebo imenujem škofe, duhovnike, pasttorje in rabine. V zamorskih deželah so prav tako zelo raznovrstne situacije. Malo ljudi pozna situacijo v Wallisu, še manj v Futuni! To je zelo bogata izkušnja, ki se vrh vsega še ponavlja. Razprava o ločitvi Cerkev od države je en vidik laičnosti, ni pa edini.«⁴ Kdaj se bomo do pozitivne laičnosti dokopali pri nas?

Od začetka volilnega boja pa do danes posluša Cerkev očitek, da se ukvarja s politiko. Toda že primerjave izjav naše Cerkev z izjavami Cerkev v Latinski Ameriki ali Afriki kažejo, da je (bila) naša Cerkev zelo obzirna in diskretna. Mnogi ji to zamerijo, ker je šlo pri volitvah pravzaprav za vprašanje, ali bo prišlo do demokracije ali pa bodo nosilci komunističnega totalitarizma uprizorili še eno farso, da bi nemoteno vladali naprej. O trdživosti totalitarne miselnosti priča tudi začudenje nad komentiranjem v Družini: »Stavke, ki je ni bilo«. V resnici pa bi se morali čuditi, da se Cerkev ni oglasila. V vseh demokracijah so namreč sindikati stanovska združenja, ki se potegujejo za čim večji delež svojih članov pri ustvarjenem dohodku. V komunistični miselnosti pa je sindikat sredstvo za doseganje partijskih ciljev. Toda takšna vloga sindikatov ni spravljiva z demokracijo, saj ogroža njeno trdnost in delovanje. Zato so ljudje upravičeno pričakovali, da se bodo vse skupine, politične in druge, ki jim je za demokracijo, oglasile že ob napovedi stavke in obsodile nedopustno zlorabljanje sindikalizma v politične namene.

Za uspešno delovanje pluralne družbe je nadvse pomembno jasno razlikovanje posameznih družbenih področij glede na njihov namen in sredstva, ki jih uporabljajo za doseg ciljev. Le takó se izognemo škodljivim vmešavanjem enega področja v drugo. Čeprav se družbena področja v pluralni družbi jasno razlikujejo in niso v hierarhičnih odnosih, se ne izključujejo, marveč med sabo kritično in konstruktivno sodelujejo. Zato je povsem razumljivo, da Cerkev, ki sprejema pluralizem, dobro razlikuje med sabo in državo. Na čem potem še lahko utemeljujejo trditev, da naša Cerkev razmišlja drugače in si prizadeva doseči ne vem kakšen monopol nad slovenskim narodom? V imenu česa le?

— krščanski demokrati

Ker nima Cerkev nobenih političnih apetitov, je popoln nesmisel trditi, »da se Cerkev s krščansko demokratsko stranko ponovno vrača v politiko.«

S to stranko stopajo namreč v politiko ljudje na podlagi določenih vrednot, ki se izrečno navdihujejo pri krščanstvu. Toda tu se navdihujejo tudi stranke, ki demokracijo sprejemajo in postavljajo človeka v središče svojih skrbi. Seveda lahko razpravljamo, ali je primerno ali ne, da se kakšna

⁴ P. Joxe, *Rebondissement du problème de la laïcité*, v *Nouveaux enjeux de la laïcité*, Paris, Centurion, 1990, 105.

stranka razglasa za krščansko, toda Cerkev o tem gotovo ne more odločiti. Za ime pač odgovarja tisti, ki ga je izbral!

Na krščanske demokrate leti tudi očitek, da vnašajo s svojim imenom »nazorski element v politiko«. Toda katera stranka tega ne počne? Morda socialistična, komunistična, liberalna? Po čem se stranke razlikujejo, če ne ravno po ideologiji? Po poštenosti in resnicoljubnosti njenih voditeljev? Tudi! Glede vladnih programov, še zlasti gospodarskih in nacionalnih, pa le v malenkostih. Katera stranka pri nas ni za tržno gospodarstvo in slovensko suverenost? Kaj skriva tedaj ta očitek, če ne ravno nezadovoljstvo, da ta stranka sploh obstaja? Toda kaj še ima taka miselnost skupnega z demokracijo in pluralizmom?

Nikakor pa ne smemo prezreti, da so številni kristjani angažirani tudi v drugih slovenskih demokratičnih strankah in da verniki niso volili le krščanskih demokratov. Eno je torej Cerkev, nekaj drugega pa krščanski demokrati. In končno bodo ti obstali, če bodo uspešni, ne pa zaradi imena.

– odnos do različnih krščansko navdihnenih praks

Z očmi, s katerimi vidijo nekateri Cerkev pri nas, gledajo tudi Cerkev po svetu. Tudi tam naj ne bi bila nič manj nesodobna kot pri nas. V prid svojim stališčem navajajo teologijo osvoboditve. Ta teologija, ki je silno raznovrstna in izhaja iz krajevnih razmer, postavlja na prvo mesto socialno vprašanje. Spori okrog nje nastajajo v Latinski Ameriki, ker so nekateri teologi videli rešitev za težave Tretjega sveta v realnem socializmu. Na to poenostavljanje so jih opozarjali nekateri teologi, škofje in končno Rim, ki je sicer priznal legitimnost in potrebnost te teologije. Zahteval pa je, naj razširi perspektive in upošteva tudi kulturno identiteto ljudi, ki so jo zane-marjali. Po propadu realnega socializma in odkrivanju njegovih zločinov bi ne bilo resno, če bi Cerkvi očitali, da je s svojimi posegi v teologijo osvoboditve zavirala razvoj in blaginjo Tretjega sveta. Njeno stališče do družbenih problemov v svetu, še posebej Tretjem, lahko v slovenščini preberemo v papeževi okrožnici O skrbi za socialno vprašanje.

V splošnem katoliškem protisocialnem duhu naj bi ravnala tudi naša Cerkev. Kot primer navajajo odnos do krščanskega socializma, posebno še Kocbeka. Kakšen je bil ta odnos, bo, upamo, kmalu povedala ideološko neobremenjena zgodovina. Glede gibanja 2000 pa so akterji še živi in lahko govorijo sami. Vsekakor pa je nesmiselno pripisovati Cerkvi, da je izrinila SKSG (slovensko krščansko socialno gibanje) iz naše predvolilne scene. Da stranke obstanejo v boju za oblast, je pri nas potrebno vse kaj drugega kot cerkveni blagoslov.

Res pa se upravičeno postavlja vprašanje, zakaj v naši Cerkvi ni ustanov in socialnih gibanj, kot npr. Katoliška akcija, prek katerih bi se različno izražal krščanski navdih. Glavni vzrok je dosedanja družbena praksa, ki je v kali zatrla vse, kar se je odmaknilo od »linije«. Po sili razmer so Cerkev tolerirali, vernika laika, ki bi kakor koli deloval na verskem in družbenem področju, pa so nesramno šikanirali. To družbeno ozračje je tudi krivo, da se je Cerkev osredotočila le na obredne dejavnosti in se tako v sebi klerikalizirala. Da so župnije živele, je pač moral duhovnik postati vse: od zidarja prek ekonomista in veroučitelja do maševalca.

Vsi kristjani se zavedamo, da je treba čimprej odpraviti posledice izrednih razmer. V tej smeri se veliko dela, a potrebni so kadri in čas, da se

ljudje osvobodijo strahu in travm komunistične ere. Cerkev bo seveda pospeševala človeško, moralno in družbeno prenavo povsod, a ker imamo opraviti z istimi ljudmi, je skoraj gotovo, da pozitivne spremembe v njenih vrstah in njenem delovanju ne bodo bistveno prehitvale sprememb v vsej slovenski družbi.

Potrebno je inkarnirati, učlovečiti, inkulturirati

dr. Stanko
Ojnik,
teolog
in pravnik

Med vprašanji je nekaj takih, na katera bi lahko odgovorili kar z učbenikom krščanskega socialnega nauka, nekaj pa je tudi Gräthen fragen: ali ste za dobro in lepo ali za grdo in slabo, ali ste za klerikalizem ali demokracijo, ali ste za ideologizacijo družbenega življenja ali za svobodo in spoštovanje vrednot?

V politični in kulturni zgodovini krščanske Evrope bi lahko našli toliko neumnosti, krivic in svinjarij, ki so jih v dva tisoč letih zagrešili tudi najvidnejši predstavniki Cerkve, da bi to presenetilo celo najbolj zagrizene antiklerikalne liberalce. Zato otipavanje pulza evangeljske verodostojnosti politično prebujajočih se kristjanov najbrž ni povsem začudenja vredna.

Ob vprašanju, ali se Cerkev v Sloveniji zopet vrača v središče kot politična usmerjevalna sila, bi se morali najprej dogovoriti, kaj razumemo pod pojmom Cerkev in kaj pod pojmom politika. Lahko gre za »depositum fidei« – sistem naravnih in razodetih resnic, za krščansko doktrino, v kateri pa zopet ločimo božje in človeškocerkvene zakonitosti. Lahko mislimo na skupnost vernikov, ki jo je ustanovil Kristus kot naravno in nadnaravno družbo, ali pa predvsem cerkveno hierarhijo.

Za politiko lahko rečemo, da je to skrb za skupno blaginjo, da gre za uresničevanje človeške solidarnosti ali pa za strankarsko pripadnost določeni politični skupini, ki ima določen politični program z bolj ali manj zamejeno ideološko usmerjenostjo.

Menim, da bo krščanska kerigma, ki je odločilno oblikovala vse mednarodne dokumente o človekovih pravicah in svoboščinah, odločilno sooblikovala tudi prihodnji slovenski politični prostor.

Lahko pritrdimo Malrauxu, »da bo 21. stoletje religiozno«. V postmoderni dobi gotovo ne bo imel vodilne vloge vulgarni materializem, ki priznava samo to, kar otipa s čutili ali aparati. Prav malo upanja ima tudi koncept človekove samozadostnosti ali imanence, zaprtosti v zamejeni kozmos. Presežnost ali transcendenca človekove usojenosti, prepletенost materije, energije, duhovnosti, celostni ali holistični pogled na vesolje ni samo stvar vere, ampak predmet resnih znanstvenih razprav.

Vprašanje, ali bo prihodnost Evrope in sveta oblikovala krščanska duhovnost ali pa predvsem nekonfesionalne duhovnosti raznih vzhodnjaških ved in drugih eshatoloških gibanj, je gotovo nadvse zanimivo. Duhovnost